

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ҚУРИЛИШ ВАЗИРЛИГИ**

ТОШКЕНТ АРХИТЕКТУРА-ҚУРИЛИШ ИНСТИТУТИ

**АРХИТЕКТУРА-
ҚУРИЛИШ ФАНИ ВА
ДАВР**

XXVII-анъанавий конференция материаллари

Тошкент-2018

AN'ANAVIY SHAKLLAR YORDAMIDA YARATILGAN YORITISH QURILMASI

DIZAYNI

Magistrant Otajonova M.O. (TDTU)
Ilmiy rahbar Mamatmusayev T.SH (arx.f.n.,dots., TAQI)

Istiqlol yillarida yurtimizda barcha sohalarda ko'plab ijobiy yutuqlarga erishildi. Jumladan, sanoat dizayni sohasi ham takomillashib bormoqda.

Dizaynerlar interyer yoritish uskunolari bo'yicha ko'plab g'oyalar va uslubiy yechimlarni taklif qiladilar. Shuni takidlash joizki, bino interyerlarida har bir detal alohida ahamiyatga ega. Misol tariqasida yorug'lik jihozlari elementlari, yagona makonni yagona jonli organizmni estetik ruhda takidlaydi. Biz taklif et ayotgan BRA dekorativ elementi bezaklari milliy ruhda ishlangan. Ushbu devor chirog'i har bir zamonaviy uyda mavjud bo'lishiga qaramasdan, har doim ham uning mavjud ekanligi bilinmaydi. "BRA" sozi fransuz tilidagi "BRAS" so'zidan olingan bo'lib, "QO'L" ma'nosini bildiradi. Chiroq paydo bo'lishi tarixi XV-XVII asrning o'rtalariga to'g'ri keladi. Zamonaviy yoritish asboblarning prototipi shamdan bo'lgan. Keyin sham chiroqlari to'xtab qoladi. Ular bir yoki bir necha shamlar uchun oddiy va murakkab, sintezlangan, bo'yalgan, turli hil shakllar bilan insonlarni hayron qoldirgan. Ularning vatani qadimgi Vinetsiya bo'lib, mis, bronza, chinnidan tayyorlangan. Bu haqiqiy san'at asarlari edi. Unda o'sha davrning har bir mansabdor shaxsi uchun mavjud bo'lgan ulug'vorlik va hashamat mavjud edi. Elektr ixtirosidan so'ng ba'zi sham chiroqlar yo'qolib ketadi, boshqalari esa saqlab qolindi va o'zgartirildi. Misol uchun portativ shamdoni kichik stol chiroqqa aylandi, qadimgi ochiq shamdoni esa zamin chiroqqa aylandi. Bugungi kunda bashang hashamdor uslubdagi chiroqlar hali hamon mavjud. Barokko va Rokokko uslublarida bezaklar yengillashtirilgan. Ammo klassik uslubdagi chiroqlar dizaynida hashamdorlik saqlanib qolgan. Noyob tuyg'ularni yashiradigan va bo'sh joyni maxsus yorug'lik va ilqlilik bilan to'ldirib yuqoriga qarab yo'naltirilgan gotika uslubidagi BRA chiroqlari ham mavjud. Yoritish uskunolari xonalar funktsiyalariga qarab turlicha me'yorlarda ishlatilishi mumkin (1-jadval).

1-jadval

Xonalar funktsiyalariga qarab ishlatilishi

Ofis xonalarining turlari	Yorug'lik me'yorlari	Uy xonalarining turlari bo'yicha	Yorug'lik me'yorlari
Kompiyuter ishlatishga mo'ljallangan ofis xonalar	300	Yashash xonalar va oshxona uchun	150
Loyiha ishlari uchun mo'ljallangan ofis xonalar	500	Bolalar xonasi	200
Konferensiya zallari va suhbat xonalar	200	Vanna xonalar, kirish yo'llari, xojatxona	50
Ekskalator va zinalar uchun	50/100	Garderoob xonasi	75
Xol va yo'laklar uchun	50/75	Kutubxona	300
Arxiv	75	Zina yo'laklari	20
Omborxona uchun	50	Sauna va basseyn	100

Bugun zamonaviy dizaynning jahon hamjamiyatida tutgan o'rni beqiyosdir. Dizayn sohasidagi tub o'zgarishlar haqida ko'p mulohazalar mavjud. Ushbu maqolaning vujudga kelishidagi sabablardan biri esa, o'zbek milliy an'analarining boyligi o'ziga xos va mos jozibasida. Ushbu yoritish uskunasi milliy ruxda bunyod etilgan kafe, restoranlar eksteryer va interyerlarini yanada bezashiga ishonamiz. Asosiy maqsadimiz esa, o'zbek millatining milliy boyligi va yodgorliklarini kelajak avlod uchun asrab avaylash va targ'ib etish.

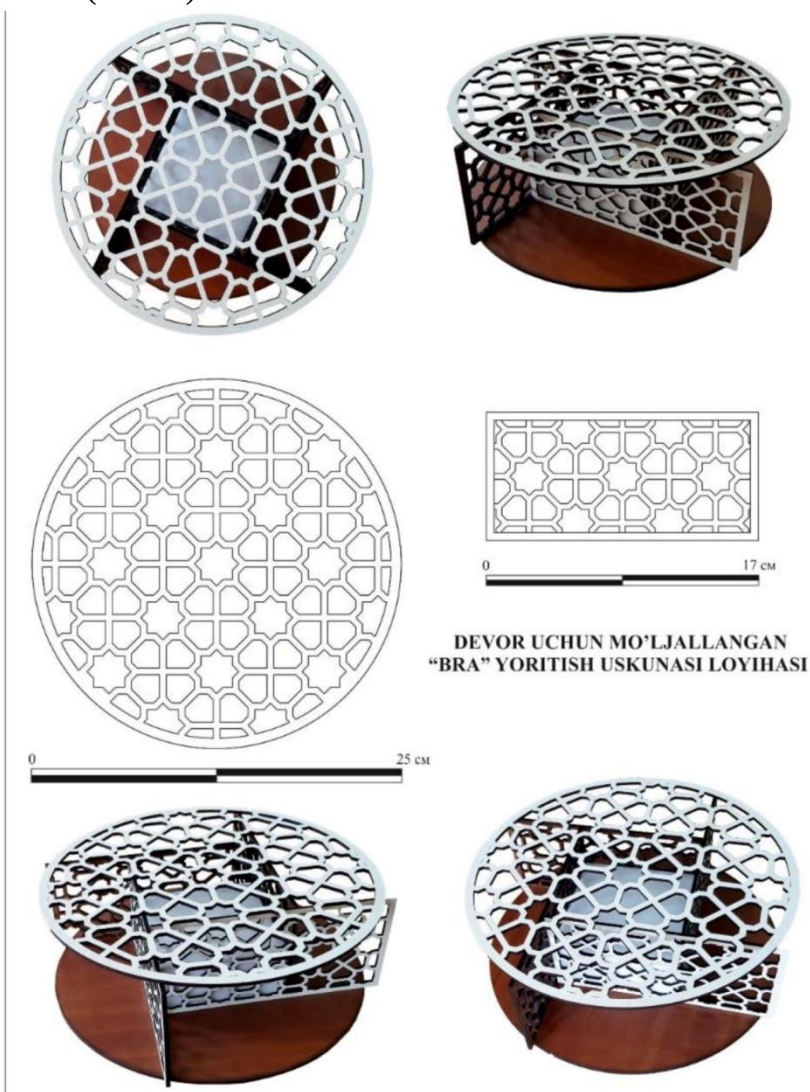
Milliy shakllardan iborat “BRA” ko‘rinishidagi yoritish uskunasi devor yuzasiga o‘rnatish uchun mo‘ljallangan. Uning qismlari quyidagilardan iborat: tag qism, ust va tag qismlarni birlashtirib turuvchi o‘rta tog‘ri to‘rtburchak shaklidagi qismlar va ust qism;

- Tag qism doira shaklida bo‘lib, diametri 250 mm, qalinligi 3mm li DVP faneridan yasalgan, yuzasi tekis holatda;

- O‘rta ya‘ni birlashtiruvchi qismlar: ularning soni 4 ta va ular tog‘ri to‘rtburchak shaklda geometrik girix naqshlarini qo‘llagan holatda lazer dastgohi orqali kesilgan, uzunligi 170 mm, bo‘yi 80 mm, qalinligi 3 mm li DVP faneridan yasalgan;

- Ust qism ham tag qism singari doira shaklida bo‘lib, uning diametri ham 250 mm, qalinligi 3 mm li DVP faneridan, geometrik girix naqshlar orqali lazer dastgohida kesilgan.

Ust va tag qismlarni birlashtiruvchi tog‘ri to‘rtburchak shaklidagi geometrik girix naqshlar orqali bezatilgan o‘rta qism esa doiraning markazida joylashgan bo‘lib, u romb shaklida yelimlangan. Rombning tomonlari 100/100 mmga teng. Markaziy rombning ichki qismida 95/95 mm li, yuzasi 100/100 mm, balandligi esa 40 mm li kvadrat shakldagi akril material qo‘llanilgan, uning ichki qismida 80 mm li diot yoritish uskunasi mavjud. Yuqori va yon qismlardagi geometrik girix naqshlar A.Temur davriga mansub va mohirona tarzda bizgacha saqlanib qolingan. Bu kabi milliy an‘analarni kelajak avlod uchun yetkazib berish esa bizning zimmamizga olingan ulug‘vor vazifalardan biridir. Ust va tag qism uchun 26/26 sm li 2 ta DVP faneri, yon qismlar uchun 17/8 sm li 4 ta DVP faneri, ichki qism uchun 4/10 sm li 4 ta tog‘ri to‘rt burchak va 10/10 sm li 1 ta kvadrat akril material kerak bo‘ladi. 1.896 sm/kv DVP faneri, 260 sm kv akril sarflanadi (1-rasm).

1-rasm. Devor uchun mo‘ljallangan “BRA” yoritish uskunasi loyihasi

Xulosa qilib aytganda, taklif qilinayotgan yoritish uskunasi dizayni milliy uslubda shakllantirilgan bo'lib, ushbu loyihadan milliy binolar inter'arlari dizaynini loyihalashda foydalanish mumkin. Bunday uslubda yaratilgan binolar mamlakatimizda turizm imkoniyatlarini yanada kengaytirishga xizmat qiladi degan umiddamiz.

Adabiyotlar:

1. Uralov A.S., Mamatmusayev T.Sh. Arxitektura shakllarini uyg'unlashtirish va bezash. Darslik. –T.: 2015.

МУНДАРИЖА

№	Муаллифлар	Мақола номи	Бети
1.	Ахмедов М.Қ., Рихсиев Ф.М.	Улицы ташкента 21 века: их проблемы и решения	3
2.	Маматмусаев Т.Ш., Ражапова Г.М.	Қулай трансформацияланадиган юмшоқ мебелларнинг самарадорлиги	6
3.	Otajonova M.O., Mamatmusayev T.SH.	An'anaviy shakllar yordamida yaratilgan yoritish qurilmasi dizayni	8
4.	Ишматов Ж.Т.	Галина Анатольевна Пугаченкованинг илмий мероси	11
5.	Бердиев Н.О.	Архитектура ва дизайн йўналиши талабаларига “қаламтасвир, рангтасвир ва хайкалтарошлик” фанларини ўқитиш муаммолари	13
6.	Maqsudov Sh.X.	O'zbekistonda mansardalarni qurishda zamonaviy texnologiyalar	16
7.	Салимов У.З., Исламов У.Ф.	Дизайн в современном мире	19
8.	Низомов Э.М.	Тасвирий санъат асарларини яратишда композициянинг ўрни	22
9.	Эргашев А.А.	Меъморчилик ва маҳобатли рангтасвирнинг бадиий воситалари	24
10.	Эргашев А.А.	Использование современной декоративно- художественной керамики архитекторами на зданиях	27
11.	Пирматова Д.	Burchakli kir yuvish mashinasining zamonaviy dizayni ..	28
12.	Расул-Задэ Л.У.	Дизайнер интерьера	31
13.	Курдашев С., Мустаев Т., Шарипов А., Назаров Ш.А.	Образование и структура чёрных дыр	35
14.	Турсунова Ш.Ф.	Эволюция наружной рекламы в контексте коммуникационного прогресса	38